5252.

1934

СНІП

Виходить що-тижня у неділю в ранці у Харькові.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік **3** руб., на пів-року **1** руб. **75** коп., на 3 місяці **1** руб., окреме число—**5** коп. За-кардон—**4** руб., 1/2 року—**2** руб.

Річні передплатники одержать безплатний додаток.
Адреса Редакції: КОНТОРСЬКА, 21.
Телефон редакції—839.

В справах редакції можна бачити від 3 до 5 годин вечора по понеділках, середах та пятницях.

Авторі рукописів повинні подавати своє прізвище й адресу. Редакція може скорочувати і зміняти статті; більші статті, до друку не ухвалені, переховуються в редакції 3 місяці й висилаются авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких не зазначені умови друку, уважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ редакция не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГОЛОШЕНЬ:

За рядок петіту попереду тексту, або за його місце платиться по 30 к. і по умові.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 к. і по умові, за другий—10 к. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друкування не меньше 3-х разів.

№ 8. 19 (3 Березоля) Лютого. 1912 рік.

ЗМІСТ: Замість передовиці; Дагеротип; Галерея сучасних діячів; З нашого життя; Історія повторюється; З життя Слобідської України; Рятуймось самі; Чужа преса про Українство; Вірш Х. Алчевської; Михайло Грушевський; Партрет проф. М. Грушевського.

1-го січня 1912 року почала виходити

ЄДИНА УКРАЇНСЬКА ЧАСОПИСЬ НА СЛОБІДСЬКІЙ УКРАЇНІ

„СНІП".

яка містить в собі статті в справах політичних та громадських; огляди критичні; з поля літератури та мистецтва; фельєтони, оповідання, вірші; галерею сучасних діячів; хроніку подій, дописи, ілюстрації то-що.

Виходить раз на тиждень. Умови передплати: на рік 3 руб., пів року 1 руб. 75 коп., 3 місяці 1 руб., окреме число 5 коп. За кордон на рік 4 руб., пів-року 2 руб.

Річні передплатники одержать безплатний додаток.

Адреса: ХАРЬКІВ, Конторська, 21, тел. 839.

На таких же умовах можно передплачувати (й купувати окремі числа): у **Харькові**—Українська книгарня, Рибна, 25; у **Київі**—Українська книгарня. Безаківська, 8; книгарня „Літер. Наук. Вістника", В. Володимирська 28; книгарня „Час" Театральна площ.; у **Полтаві**—книгарня Маркевича, Бульвар Котляревського; у **Ромнах**—кн. Габинського, Полтавська вул.; у **Катеринославі**—книгарня Лозинської, Проспект, а також у кіосках 1) проти будинку Хренникова й 2) проти крамниці А. І. Ефанова; у **Херсоні**—кіоск „Початок„ Рішельевська вул., в **Одесі**—крамниця „Діло", Конна 11.

19 Лютого 1912 р. Харьків.

Сьогодні великий історичний день, коли мілліони українського народу знов—одержали згублену ними свободу. В сей великий день визволення спомянім „не злим тихим словом" діячів великої епохи, а поміж ними нашого геніяльного поета Тараса Шевченка.

К. Бич-Лубенський.

Дагеротип.

IV.

Нудно, страшенно нудно. А чого?! Здається ніби усе по хорошому:

«Огні горять, музика грає,
Музика плаче, завиває!
Алмазом добрим, дорогим
Сіяють очі молодії,
Вітає радість і надія
В очах веселих. Любо. . .
. . . . . Тілько я,
Неначе заклятий дивлюся
І нишком плачу, плачу я.
Чого ж я плачу?».

Чи того, що пропала молодість моя, чи того, що осліп та ледве-ледве розбіраю день від ночі, сам зробився схожим до дагеротипу.

Ба ні «Жив Бог, жива душа моя», може я й осліп, щоб не бачити брудної гидоти, яка діється навколо і од якої зрячі люде одвертаються з жахом, може, колиб бачив... та цур йому!

У неділю та не вранці святкували свято наші братці: великеє свято—тридцятилітнє сценичної української артистки М. Заньковецької, що нині одбулося у Москві. Це імя та чудова стаття Старицької Черняхівської «25 років Українського театру», де ніби у яскраво-променистому діапозитиві перед читачем проходять усі страждання, всі діячі і слава, великая слава, яку і я колись відчував як глядач. Здавалося, що народ вже не тільки заклав величезний, циклопичний фундамент на доброму камені, але вже і збудував чудову «храмину» рідного мистецтва, де будуть виховуватись молоді покоління, де вони навчаться любови до рідної країни, до рідного мистецтва, вберуть в себе ті заповіді правди і моральної чистоти, з якими наш театр може бути могутною народньою школою, великим проводирем великих прінціпів для своїх і для чужих. Здалось!

Тридцять років минуло з того часу, багато діячів померло, багато зійшло з кону,—зосталося 5—6 яких-небудь могикан, які, як світлі протуберанці, иноді вигравають у страшенній пітьмі сучасної, довжелезної сояшної стуми, яку витворили нинішні спадкоємці минулої слави. Нудно, сумно, хочеться освіжитись, хочеться набратися свіжих сил, дихнути свіжим повітрям, хочеться до театру.

Береш газету: що йде—«Тайни города Харькова» «Ночь любви» і т. п. Коли читач візме в руки, та пригадає, або перечитає по газетах назвиська річей, які давалися антрепрізами д.д. Бродерових та иньших, коли ми пригадаємо які сценки відогравались після спектаклів на маскарадах у д.д Колесниченко, особно на останньому, де перший пріз за краще убрання було присуждено кометі Галєя (голісінька дівчина у якійсь-то мережі). Коли ж ми пригадаємо ще, що на ці спектаклі суне трохи не вся молодь з Холодної Гори, то прямо жах душу обгортає. Яку науку вона виносить з таких спектаклів до дому? це неможливо, це ж навмисна роспуста. Люде які нічого не мають спільного з театром особливо ж з українським театром і його значінням для народу, для людського ока захопили в свої руки, переробили його у люпанар і під колишнім святим прапором мистецтва виховують нашу молодь у розпусті. Ці мерзені з'явища розтління духовного й морального життя народу—ця паскудна гра на сексуально звірючих інстінктах стовпища відбувається по всіх усюдах,—не краще діло і у Київі; правда, може там і не присуждають призів кометам Галея, а коли й присуждають то—в третьорозрядних балаганах. Але й ідейний театр Садовського значно ухилився від своєї мети: ми маємо досить велику купу сміття на кшталт «Жидівки вихрестки», «Княгиня Сердце», «Грішниць» і т. иньшого.

Ця макулатура таки частенько виглядає з афіш та з оголошень але це з пів-лиха, бо кожному відомо яка це дурниця, все-ж таки думається, що замість цієї макулатури та нісенітниці можна було б виставляти зовсім другі речі.

Казати, що їх нема,—неможна. Можна й казати, що проміж творів нової української драматичної літератури мало перлин—це так, але хіба всі театри виставляють тільки перлини? вони не виставляють тільки макулатури, балаганщини, що роблять наші, ніби за браком річей. Ніби за браком річей перекладається на українську мову опера «Галька» та «Пан Сотник» Козаченка і виставляються; на це марно тратиться час і гроші, а свої речі напр. «Тарас Бульба» Лисенка «Полонянка» Стеценка «Облога Дубно» П. Сокальського—світу не бачуть. Ми не маємо своїх меценатів, тіж, хто міг це зробити, не хочуть і не розуміють, що цими «Гальками» «Папами Сотниками» та «Проданими Наречепими» вони не тільки роблять велику образу народньому чуттю, але й зовсім псують рідпе мистецтво.

Бувають часи великого розвою національного таланту, якими повинно ждати занепаду, але не повинно бути руїни, а ще гірш—розпусти. Що зруйнувалося, те вмерло,—мертвії бо сраму не імуть»,—позаяк це пагній для молодого нового життя, розпуста-ж, це дійсно, моральна й фізична смерть, як самого мистецтва так і народу. Ми дожились, ми винні в цій страшній хворобі й ми повинні її знищити, наш моральний обовязок—вибити великий прапор з брудних, паскудних рук паразітів мистецтва, щоб не справдились страшні пророцькі слова Тараса:

«Погибнеш, згинеш, Україно. .
Бо довго Довготерпеливий
Дивився мовчки на твою,
Гріховную твою утробу...
І рек во гніві:» погреблю
Твою красу, твою оздобу...
Да зрить ростленная земля,
Що я—держитель і все бачу.

◀●▶

М. М—ський.

Галерея сучасних діячів наших.

Проф. Михайло Грушевський.

Полковника Богуна, пайулюбленого лицаря з часів Хмельниччини, народня леґенда наділила здатностю бути в один той самий час у двох місцях. Він міг одночасово обороняти аж дві фортеці, дарма що ділив ті дві фортеці протяг миль сто!

Куди-б не кинувся ворог, на котру б з фортець і не напав, усюди стрівав він страшну шаблю Богунову. Оця леґенда усе згадується мині, коли думаю про діяльність проф. М. Грушевського, який леґенду зробив дійспостю. Де б вороги такі особи, що можуть і не підлягати сьому правилу, а з другого наша часопись тільки почала виходити в сьому році, і не може не згадати про того, чия надзвичайна праця не одступно твердить, що таких світлих людей як проф. Михайло Грушевській треба й слід завжди мати перед своїми очима.

Коли ми поглянемо нині на Україну й на українців, то мусимо з радістю сказати, що ми здатні до культурних здобутків не гірше першої ліпшої европейської нації, чи в обсязі науки, літератури, мистецтва, ми українці почипаємо робити не аби які кроки. Далі, свідомість нашої єдности, помимо кордонів стає зразковим прикладом солідарности нашого політичного виховання. Не давно ще, розрізнені, не фізично навіть, а духовно під ріжними політичними панствами, тепер скупчені під однією назвою *Українці*—ведем словами Бернстерна Бернзона: боротьбу за найкращі ідеали. Mit Freude und Bewunderung erfüllen mich Ihre Bemühungen. Von allen bisherigen Bestrebungen erscheint mir das Ihrige am grösten. Dreissig Millionen Ukrainer zur Bedeutung eines selbstbewussten, aufgeklärten Volkes zu erheben das Iahrhundertlange Ioch abzuschüteln—solch ein gewaltiges Wérk, muss den Geist einer jeden erheben [1]) (Ваші змагання дивують мене—каже він—із—зо всіх ідеалів—ваші найкращі. 30 міліонів Українців освідомити, до народу підпяти, що сотні літ були під гнітом і із останнього визволити—це діло святе й підбадьорює дух).

Що 40 років назад було хімерою, а в кращому значінню романтизмом і фільством, те в наші дні, на наших очах—стало святим обовязком; хто небажа себе залічити до пере-

[1]) Ukr. Rundschau 1910 g. 3/4 №.

Христя Алчевська.

Вечором тихим зими навісної
Мариться щастє, неначе ві-сні...
Теплінь весняна... і юні розмови,
Легкі хмаринки і гомін діброви,
Зорі далекі, ясні....

Серце просило тепла і кохання,
Прагнула мрія розцьвіту надій,
Тихо проходила юність безбурна,
Гинули мрії, і сила безжурна
Зникла в душі молодій....

Тиша зімова у ній оселилась...
Се—тільки сон, ота люба весна!..
Шастє—то квітка незнанного края,
Мрія поета,—хмариночок зграя,—
Легка, химерна, ясна....

◀●▶

Офі.

Михайло Грушевський.

(Професор Львівського Університету).

Хоч у нас прийнято писати про життя працю діячів тільки з'якогось надзвичайного приводу, але з одного боку є

не напали на українство — у Київі чи у Львові, усюди вони дістають одсіч з руки М. Грушевського. Закований у залізо великої ерудиції, маючи в руці наукове оружжя — відбиває сей невтомний борець усі ворожі напади. І тільки дивуєшся: де

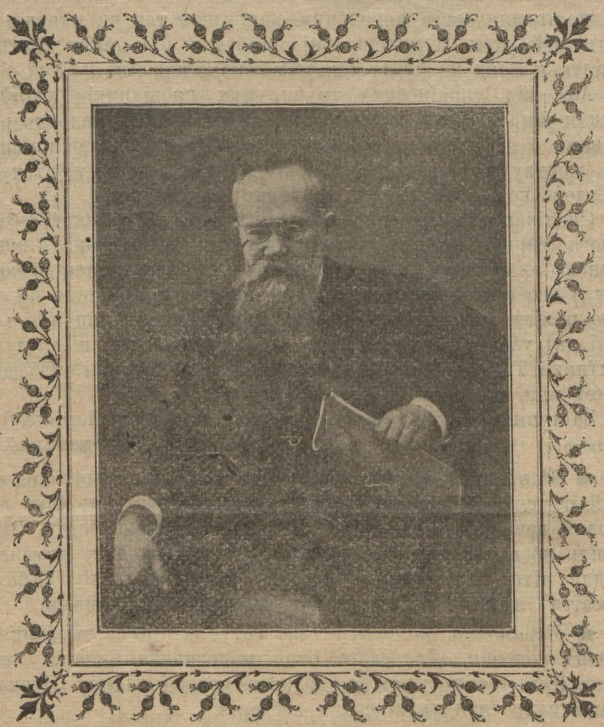

Професор Михайло Грушевський.

знаходить ця людина сили й часу, щоб писати таку величезну скількість праць. Бо коли-б ми тільки перелічили самі назви його історичних та публіцистичних творів, ми-б геть заповнили нашу часопись! Українська наука, якої представником є сьогодні Наукове т-во імені Шевченка у Львові й Київське наукове т-во, нерозривно зв'язана з іменем проф. Грушевського: в обох товариствах він є головою, розумом, нервом! І коли

Наук. Т-во ім. Шевченка користується тепер світовою пошаною та признанням, — се заслуга проф. Грушевського. Найбільша найважніща праця проф-ра се велика Історія України-Руси. Вона зробила ім'я проф. таким популярним по всій Україні і таким відомим на цілий світ. Було-б зайвим казати про величезне значіння тієї Історії. Адже знайдено великий трийцятимільйоновий нарід, націю з просторою культурою, хоч і зруйнованою, але здатною до відродження, до нового життя. «Суспільність, що має віру в себе, мусить мати й відвагу глянути на неприкрашену правду свого минулого, щоб зачерпнути в ній не зневіру, а силу», каже в передмові проф. з появою сієї праці проф. Грушевського зник назавжди аргумент ворогів нашого національного відродження, які звали наш нарід «безбатченком» і на тій підставі не визнавали за нами права на самостійне національне життя..

Та поруч з істориком в особі професора ми маємо незвичайно талановитого публіциста. Своїм гострим критичним розумом він так уміє обхопити кожне явище сучасного життя з усіх боків і дати йому з українського погляду таке освітлення, як ніхто інший. Значіння і вплив публіцистичних творів проф-ра справді можно назвати величезним. Він рішуче не дозволяє сучасним українським крутіям збочити з простої стежки, яку він вирівнює для ходи цілого народу й яка веде до великого ідеалу.

Бачимо як під впливом великої, невсипущої, плідної діяльности професора, постать ледачого, пияного, байдужого «малороса» навіки гине й виростає бадьорий, сильний, енергічний Українець, якому належиться майбутність.

Найбільша з побід, яку може одержати Українець, досталось на долю проф. Грушевського: український нарід, який не вміє шанувати своїх діячів, який раз-у-раз обкидає їх болотом, а то й камінням, сей нарід увесь без різниці партийних чи інших поглядів з глибокою пошаною відноситься до імени проф. М. Грушевського ще за життя. І через те наш поклик: «хай живе Михайло Грушевський на многая літа!» знайде щирий відгук в душах і серцях усіх українців.

◀●▶

січного міщанства, до випорошків своєї нації — той чипляється за ідею відрождення.

Був час коли вся Україна була цвинтарем і тільки примари носилися над нею:

Мовчали десь святі під попілом руїни
І журно дзвін старий по мертвому гудів.

Потім забутий світом і історією, клапоть землі — Галичина — поволі робиться нашою національною «кузнею». Вся українська земля прокидається зі сну. Розмикані сини свого краю викидають гасло: обновити країну. І що ж? Настає відрадне явище: счиняється перелом в нашій новійшій історії. Все що було до Драгоманова й з ним переступає ще одну ступінь нашого еволюційного шляху. Українофіли перелицьовуються в новому коліні в справжніх синів українського народу.

«Durch Sprache, Kunst, Wissenschaft .. через мову, мистецво, науку — як каже Шамісso — до німців, повинні ми стати німцями, — так ми в своєму житті через такі-ж чинники повинні стати Українцями! Помалу всі ті сторони нашого життя починають зростати. Колись ми готові були служити наймитами Австриї через поляків, що нас на таке штовхали. Ми до того були ними придушені, що за «все» хапались; теперь пасту пила друга доба, коли ми соромимось подібних вчинків. Такий зріст у нас свідомости стає вже запорукою певних льозунгів на нашу майбутність.

Хто-ж нас так навчив, хто до цього приклав своїх рук, своїх сил, хто так сміливо й завзято став нашим оборонцем, сміливо кажучи — від Карпат аж по Кавказ? Одним з тих діячів наших есть ніхто инший як професор Михайло Грушевський. Його велитенська розумова сила сягнула світоглядом не гірше генія самого Шевченка, в урозуміню звичайно історичнім. Царина Шевченкової України, це Дніпрова Україна, Грушевського — Соборна. Всі українські землі російської, австрійської, американської України — це одна нація, одно тіло, одна гармонійна цілість. Про це каже нам шановний історик в своїй великій «Історії Руси — України». Ця велика праця складається з 7 томів і доведена лишень до часів Хмельницького.

Перший том містить в собі початок доісторичної нашої історії і часи Володимира по Ярослава. В цій книзі як в книгозбірні ссумовані (зібрані) всі праці по археольогії, етнольогії, побуту то що, що надруковані й маються в історичній дісципліні по історії центральної південно-східньої Европи взагалі. Цей перший том торік вийшов з друку на російській мові, під заголовком «Кіевская Русь», на німецькій мові німці придбали собі його ще кілька років тому назад під назвою — «Deutsche Geschichte des Ukrainischen Volkes».

Другий том цієї праці такого-змісту. Часи Ярослава, розклад Руської держави в X—XII. В упадок Київа. Про поодинокі землі України: Київщина, Чернигівщина, Переяславщина, Волинь і Побужже. Далі йдуть Прикарпатські землі. Галичина і Угорська Русь. На прикінці другого тому поміщена ще історія печенігів, торків, половців, монголів, татар і їх роля в нашій історії. Цей другий том занадто цікавий своїм пріпціном мовити б не історичним а географічним. Способом таким вири совується весь детальний перегляд кожної окремої нашої землі з своїм багатим життям історії княжної доби-в над'звичайній величавости й імпозантности. Сміло

З нашого життя.

◀ *Академик Ф. Корш про Струве.* Українською секцією, що істнує при товаристві славянської культури у Москві, 27 января впорядкована була розмова з приводу де-яких питань української політики і культури. Безпосередньою, але не головною, причиною зібрання були статті д. Українця і д. Струве, видруковані на сторінках „Русской Мысли". Зібрання почалося промовою академика Ф. Корша, котрий з одного боку полемизував з поглядами та міркуваннями д. Струве, з другого ж, зробив наукову екскурсію въ галузь історії і філології, для повного, всестороннього, науково добросовістного освітлення проблеми самостійности української культури. Висловивши повну свою несолідарність з д. Струве і змалювавши всі його помилки, наукову некомпетентність в питаннях соціології і наукову недобросовістність в питаннях національної ідеології, Ф. Корш довго спинився на конкретнім розгляді тих аналогій д. Струве, котрими він зрівнює становище української культури з становищем місцевих діялектів в Греції V століття до Р. Х. діялектів, над котрими взяла перемогу загальна мова—κοινὴ γλῶττα (мова официальних документів того часу, книг Нового Завіту, семитичної литератури, творів Арістотеля). Такі аналогії, як і всі инші (аналогія між ук. культурою і нижнегерманською, et ctr.) на думку Ф. Корша, могли бути плодом тільки самого неглибокого розуму, сфера компетенції котрого занадто вузько обмежена. З великою умілістю Ф. Корш. спинився над поняттями γλῶττα καταθερόβσα і γλῶττα δημδτική; з щирим захопленням провів історичну картину вмерання латинської мови (приклад самий яскравий проти заступників штучного насильного виховування пануючої мови); з любовью спинився на освітленні українського руху XIX століття, завваживши велику ролю в цім русі Галичини, котра (роля), на погляд Ф. Корша, є тимчасова і, з боку наукового, цілком ненормальна, бо центр України не Львів і не Галичина. Тільки в однім Ф. Корш згодився з д. Струве це в тім місці, де останній визнає, правда з жалем і острахом, всю грандіозність наслідків українського руху, наслідків, з якими ніщо инше з політики поневолених націй Імперії не матиме змоги хоч трохи зрівнятися. Поставленому на підвалини культурно-демократичних змагань і ідеалів, українському рухові Ф. Корш пророкує блискучу, нечувану ще в історії славянства історичну місію. (*„Рада"*).

◀ *Українські трупи і пам'ятник Шевченкові.* У „Раді" надруковано такого листа від заступника голови шевченківського комітету:

Високоповажаний пане Редакторе!

Не одмовте надрукувати в шановній газеті Вашій цього мого листа.

Наближаються роковини дня смерти незабутнього кобзаря нашого Тараса Шевченка. В послідні часи деякі українські інституції поставили своїм моральним обов'язком так чи инакше святкувати цей день, а матеріальні прибутки від таких святкувань прислать в фонд на будування пам'ятника нашому поетові у Київі.

Але від українських трупп, цих провідників української штуки в широкі кола громадянства по всій Росії, мало щось чути, щоб вони в ці дні улаштовували спектаклі, присилаючи з виручки якусь жертву на пам'ятник. (До комітету надійшли жертви тільки від Садовського, Гайдамаки, Данченко і Оршанова).

Сподіваючись, що справа з пам'ятником Шевченкові є близька і дорога серцю кожного українського антрепренъора і кожного українського артиста, я, не маючи спромоги звернутись до кожного з них з особистим листом, прохаю, від імени Комітета по збудуванню пам'ятника, антрепреньорів українських трупп в ці для нас великі дні улаштувать спектакль на користь фонду по збудуванню пам'ятника Т. Шевченкові, присилаючи зібрані гроші в Об'єднаний Комітет при київській городській управі.

Заступник голови Комітету, гласний київської міської думи
4 лютого, 1912 р. *Ів Щітковський.*

◀ *Мануйлівська „Просвіта".* На масниці драматична секція Мануйлівської „Просвіти" улаштувала дві вистави: 2-го лютого „Зімовий вечір" і „Вечерниці", а 4-го „Степовий гість". Вистави пройшли досить гарно. 5-го лютого було улаштовано дитячий ранок для дітей просвітян, а ввечері сем'йовий вечір. Крамниця „Просвіти" здобула дозвіл продавати українські книжки.

◀ *Українська громада у Ризі* готується до святкування шевченкових роковин. Для сього буде присвячена одна з чергових вечірок. Крім того готують для великого вечора „Панну Штукарку". Є думка запросити українських кобзарів.

◀ *Полонізація української части Буковини.* Через байдужність а навіть при підтримці українців поляки на Буковині чим раз більше йдуть у гору. Складаючи ледве 3 проц. населення краю поляки з'уміли одержати поважну репрезентацію і в сеймі краєвім і в черновецькій раді міській та не без значіння і в місцевих органах самоврядування в місцевостях, де є їх хоч би горстка. Про великий зріст польських впливів на Буковині, і то на кошт українців найвимовніше говорять цифри останнього перепису, які виказують колосальний приріст польської людности, а дуже малий приріст людности української. Важним національним здобутком

можна сказати, другий том, за вичерпуючу багату літературу, присвячену тим часам, майстерно вжиту, стає окрасою не тільки історьографії славянської а й світової.

Третій том починається з Галицько—Волинської держави і її творця Романа. В ній Роман придбав собі в третьому томові цілий памятник, цілу зі смаком артистично написану монографію. Роман в ній так описується як якась мікельанжелівська річ, рельєфно, пластично, як Мойсей. За ним ідуть його наступники трону, історія Подніпров'я, політичний і суспільний устрій Українських земель в XI—XIII віках; державна система, княжі відносини, політична організація земель, управа, суд, військова й фінансова організація; організація церкви і її історія; суспільні верстви. Закінчується третій том побутом і культурою: відносинами економічними, правом як культурним—побутовим явищем; відносинами родинними; поглядами моралістів на нашу суспільність; християнство й його культурні впливи далі чудово й докладно розказана артистична наша творчість. Потім ідуть одділи про школу й освіту, про книжність і творчість літературну, про наше письменство перекладне й оригінальне.

Цім 3-м томом проф. Грушевський дає нам знов літературу чи пак культуру повно, дотепло. Своєю історією проф. Грушевський показує, що він може не тільки майстерно викладати нашу книгу «Бытія» ріжними методами історичним, географічним еволюційним (як 7-й т.) а—може говорити про всі сторони нашого життя так історії, літератури, як і економіки (в томі VI).

Четвертий том присвячений Литві й Польщі. Автор вводить нас в лабиринт життя тих віків, їх колізій і ситуацій.

П'ятий том, присвячений економічному і соціяльному життю і—церкві. В віділі церкви находимо цілий досі не відомий нам світ 15 і 16 ст. Життя церкви передане докладно зі всіх боків, всі її гарні й погані сторони переходють перед нашими очима живо й яскраво. Цей відділ, треба сказати, що до проф. Грушевського нам був цілком відомий.

Шостим томом закінчує наш учений всю еволюцию нашого життя, часами повної нашої політичної безправности, не забуваючи в той час згадати й нагадати про сильний народній соціальний фактор, що мав вибухнути новими животворніщими силами і нетерпляче вичікував відповідного гасла.

З 7-мої книги йде вже історія Козаччини. Надаючи велику вагу цьому періоду, шановний професор, неначе відокремлює його від попередніх часів, і ставить першим томом після шостого Історії України-Руси.—Вся та многотомна велика праця добудована тільки до—1630 років!

Памятник цей невмирущий, а ідея його вічна. Загублено метрика нашого народу знайдена. Ми довідуємося, що ми нащадки з поконвічні цієї землі, на котрій ми зараз сидимо. Ця історія, ще не має критика, і не швидко ще діждеться його. Як згадуєш світових істориків, мимо-волі задаєшься думкою: який великій наш історик і яке щасте повинна відчувати Україна маючи таку неоцінену культурну силу.

Проф. Грушевський відомий нам не тільки своїми науковими працями, він палким словом промовля до нас майже що місяця на сторінках Літ. Наук. Вістника, і те слово—творить

буковинських поляків, з якого вони дуже вдоволені, це заснування в Чернівцях приватної польської реальної гімназії, яка скоро дістане право публичности, а в дальшій дорозі і удержання на публичний кошт.

◀●▶

Фанько.

Історія повторюється.

Можна сподіватись, що недавній заклик п. Струве до російського громадянства покинути нарешті своє українофільство (!) і розпочати рішучу ідейну боротьбу з «українським партікуляризмом» не зостаються без відгуку. Хоч як ото громадянство індіферентно ставиться до українських справ; та все таки можливість принаймні одиноких виступів з боку російських поступовців нічим не виключена, тим більше, що п. Струве, яко один з видатніших публіцистів, користується не аби яким авторитетом і до його голосу уважно прислухаються. Отже цілком можливо, що заклик п. публіциста не піде марно і українцям прийдеться незабором рахуватись з новим ґатунком противників: *ідейними противниками.*

Через те хотілось би наперед вияснити одно дуже важне питання, а власне вказати на те conditio, sine qua боротьба не може бути ідейною.

Той факт, що нахід на українство проголошений поступовою людиною і вестиметься також поступовими людьми, бо до таких тілько й звертається п. Струве, дає нам право сподіватися, що єдиним ґрунтом, на який стануть наші майбутні противники, будуть інтереси українського народу перед'усім. Адже справа іде про величезної ваги питання: бути чи не бути українській культурі; очевидно, що до цього питання підходити не інакше, як маючи на увазі інтереси того, про чию долю рішається. Тілько при такій умові боротьба буде дійсно ідейною, бо ідейність тих чи инших змагань залежить не тілько від того, яких способів при цім вживається, чистих, чи нечистих, але також і то в значнійшій мірі від того, в ім'я чого провадяться змагання. Коли з одного боку ми знаємо, що чиста справа потрібує й чистих рук, що єзуїтське правило: мета виправдовує засоби, мусить бути раз на завжди виключене з ужитку, то треба також згодитися й з тим, що ніякі чисті та ідейні засоби не можуть виправдати нечистої мети. Таким чином, російським поступовцям в боротьбі з українством мало буде тілько уникати тих способів, яких звикли вживати в своїх нападах на українство дотеперішні вороги його, мало буде цуратися доносів, інсінуацій і т. п. Треба буде ще стати на ідейний ґрунт, себ то на кожнім кроці мати на увазі і на хвилю не випускати з очей інтересів українського народу. Без цього їхня полеміка та змагання будуть тілько більш-меньш коректним повторюванням того, що писалося й пишеться по усяких чорносотенних виданнях, що робилося й робиться всякими темними силами Росії. Цього власне не повинно б нагадувати поступовим людям, це така очевидна аксіома, що навіть ніяково переказувати її, то на жаль це конче треба зробити, бо відколи український рух заставив про себе говорити, від-тоді він по-за дуже нечисленні винятки трактувався й трактується з якого хочете погляду, тілько не з погляду інтересів українського народу. Взяти хоча б останній виступ п. Струве. Прочитайте уважно його писання постарайтеся знайти в нім хоч одну думку, котра б свідчила, що автор має на увазі наші інтереси. Шкода й праці. Не знайдете і натяку на те, чого шукатимете, а замість того зобачите, що автор цілком і виключно захоплений одною ідеєю: український рух «умаляет общерусскую» культуру, рятуйте «общерусскую» культуру!

«Общерусская» культура — ось той кумір, якому єдиному покланяється п. Струве і якому ладен принести в жертву цілий народ. Фікция, як влучно висловився в «Раді» д. Єфремов, стала п. публіцистові далеко приємнішою і дорожчою за всі дійсні потреби дійсного, живого народу. Так поставився до справи лідер поступового громадянства, що ж говорити вже про звичайних, рядових громадян! Кожний з них може утворити собі ще й якусь другу фікцію і в ім'я її закликати людей до «ідейної» боротьби з українством, щиро гадаючи, що досить тілько уникати доносів та інсінуацій, щоб боротьба була ідейною.

продовження нашої історії. Його слово часто заставля нас червоніти за наші помилки й недбальство. Україна тількі від Вишенського, тому 300 років назад чула такі погрози з далекого Атосу (Афону). Поява проф. Грушевського в нашій історії надто неоцінена. Розрізнена Україна, дякуючи його *геніеви* з осереджується, набува поваги, й імпонує свідомому українцеві. Це явище не випадкове а *конечне* й остаточне, завчасне за нашого недбальства—прискорене ученим. Одно відродженє 300 літ тому ми при сильним двигачі: религії, козацтві й народі—занедбали, тепер настає вдруге, слушний і чи не останній час знов заступитися за себе, і—головною пружиною другого нашого Ренесансу є наш вельми вчений проф. Грушевський. Щоби одному взятися за таке велике діло треба чималого горожанства, чималої відваги; і це все в інтересах свого скривдженого народу робить тепер, як ніхто, одна людина! В друге вичинилися нам двері у світ, і ми вже не вагаємось. Проф. Грушевський каже: перед здивованими очима ворогів стала міцною лавою могутна армія українського народу (се про австрійську Україну) велика, сильна, рухлива, дісціплінована і при тім не вибагливо, терпелива, повна самопожертвования; вона віддала себе своїм політичним провідникам, готова на дальші труди й жертви»... і так дальше. Але за тим проф. Грушевський не радіє, він з болем зазначає: «По однім боці Збручу, по стороні російської України, там принаймні є та собача потіха, що «всім так» залягла собі хмара, заступила світ і сонце від Амура до Дунаю, всім первородним і пасербам державним і не державним, зрівнано всіх під пятою реакції... чогож у Галичині де трохі вільніще, панує—мерзота й пустка [1])». —Відчули сей докір Галичане і, що спостерігаємо? з того дня і по нині галичане в нарламенті виступили і виступають більш активніше. «Нема самоповажаня, кат-ма поваги! (це вже до нас говорить проф. Грушевський). Цілі покоління тих верхніх десятків тисяч замість аби розвивати в собі відпорну силу проти всякого гнету, насильства кривди, тільки вміли цілувати та лизати ті руки, що їх гнітили й катували, що зводили на-ніщо все національне життя, силкувалися за душею і з чобітьми влізти в форми приписаного для них і утвержденного зразка, хоч з утратою, чи ущербом свого людського образа й подобія» (Кн. Л. Н. В. № 5. 1907 р.).

Проф. Грушевський родився 1866 р. в Холмі, учився на Кавказі, Київі. Єдиний ученик Антоновича, що став писати по українськи. Світогляд проф. Грушевського говорить за вельми-великі знання історії і життя свого краю. Наукове товариство імени Шевченка у Львові заходами невтомного проф. набува академічної поваги. Біля того товариства як біля квітника метелики, скупчились ліпші укр. сили: Франко, Хведір Вовк, Кримський то-що. В очах проф. Грушевського Київ повинен бути, як і колись, серцем всього українського, і от він повагом надає йому українськости: переносить сюди Літ. Наук. Вістник, заклада Наукове Київське товариство, видає народній тижневик «Засів» і—морально й працею підпірає зріст свідомости нашої столиці й престиж всього українства. Для ознакомленя світа з нами, проф. Грушевський в Парижі чита короткий курс нашої історії, такую ж пише по російськи (окрім великої висче згаданої многотомної праці).

[1]) (Лит. Н. В. Кн. 8. 1909 р.).

Тим то є далеко не зайвою річчю вияснити, що треба розуміти під словами «ідейна боротьба».

Наші ідейні противники повинні затямити, що «добытчики» української национальної культури це передусім і навіть виключно печальники свого народу, що всю свою працю вони провадять з тою єдинною метою, щоб визволити народ з культурного, економичного і всякого иньшого запепаду, що в своїх змаганнях вони керуються не витворами розпаленої фантазиї, не фікциями, а дійсними потребами народу, що до праці на национальній ниві спонукають їх не які небудь непотрібні химери, а безмежна любов до покривдженого долею брата, клясичний приклад якої дає нам наш великий громадянин д-р Франко, що навіть позбавлений свідомости бачив перед собою вічних страждальників українських мужиків і, простягаючи до них руки, говорив дружині: «Мамо! це вони, це мужики!» Нехай отже наші сподівані противники стануть на такий ґрунт, на якім стоять оці мученики народні, і з цього єдино ідейного погляду нехай постараються доказати:

1) що «общеруська» культура, яка досі не тільки не вивела український народ на шлях поступу, а ще й в великій мірі відбила йому всяку охоту до поступования, на далі буде краще справляти своє призначення і що через те власна, национальна культура являється для нього непотрібною, а то й шкодливою;

2) що великоруська школа на Україні так саме може краще справляти свою просвітну роль, ніж зрозуміла национальна школа, і що через те остання такаж непотрібна;

3) що, нарешті, розбуження творчих сил нашого народу, про які так переконуюче свідчить багата народня поезия, станеться під впливом денационалізациї, а не під впливом национальнаго відродження.

З життя Слобідської України.

◀ *Проект Садовського.* Директор найкращої тепер української трупи, що грає постійно у Київі—п. Садовський дума з осени сього року заснувати постійну філію своєї трупи у Харькові. Харьківський і Київський театри будуть обмінюватися артистами, так що й Харьків може мати з сього боку те, що зараз має Київ.

Щасти Боже!

◀ *Білопілля.* Гурток драматичної умілости упорядкував на користь голодних український вечір. Програма була досить ріжноманітна: „Вечерниці“, „Як ковбаса та чарка“, танці то що. Явище дуже відрадне для Білопілля. Громадянство уперше побачило оповістки й програми рідною мовою; фойе убране було рушниками й портретами українських письменників: Шевченка, Драгоманова, Грінченка та Олеся. Одначе неприємно вражало те, що серед публіки не чути було рідної мови... Балакали тією покруччю, яка тут наівно вважається за російську мову.

◀ *Охтирка.* На масниці у Охтирській жіночій гімназії відбулась традиційна літературно-музична вечірка, на якій було виконано де-кілько українських номерів. Найцікавійший безперечно був виступ п. Кравченко, що грала на кобзі, та п. Семерні, що співала під акомпанімент кобзи «Шумлять верби». Обидві панни були одягнені в українське вбрання й справляли приємне вражіння. Другим українським номером була жива картина «Ніч під Івана Купала». Далі досить добре продеклямовано «Лісового царя» (Б. Грінченка). Заля була декорірована в українському стилі, на стінах висіли гарно прибрані рушниками портрети Т. Шевченка, Котляревського та Б. Грінченка. Взагалі сей вечір, головним чином, зо внішнього боку був цілком українським, і через те російські номери були в йому якимсь грубим дісонансом. Ну та щож, і за це дяка шкільній адміністрациї, бо по иншіх гімназіях не буває й такого.

М. Кодян.

Рятуймось самі!

До безлічи хороб, що точять наш национальний орґанізм долучилася ще одна— огидна—се пошесть розпусти. Вона прийшла до нас, убравшись у маску і причепившись до хвоста визвольного руху, і через те була прийнята за любки й легко проповзла в кожну господу. Коли ми отямились і зрозуміли, що се, була тільки маска, що не визволення несла вона, але розклад, було вже пізно, бо ціле суспільство наше аж до низин опинилось під владою сієї страшної хвороби. Нині вона, як той

Досить висче сказаного, щоб побачити, якого справді титана розуму має Велика Україна. Все зроблене проф. Грушевським говорить про високу наукову і життеву цінність. Його праці, це перші у нас европейськи річи, про що наш европеєць Драгоманов тілько марив—те проф. Грушевський творить невтомно ділом 20 і 7 років.

Але проф. Грушевський не тілько вчений і публіцист, а й дотепний політик. Досить прочитати його рядки з приводу славянських братаній на славянських з'їздах, щоби в тому впевнитись: «Врачі, ізціліться самі! Як тут говороти про славянську солідарність і взаїмність, коли український нарід гнеться під гнітом славянським-же! Що ви нам говорите про спільного ворога Німця, коли нас давить не він, а наш же славянський брат!» а низче: «нам нема чого журитися тим «ізольованнєм українців в славянстві» від того не потерпимо ми, так як ніяких реальних користей не сподіваємося зібрати з тихі всеславянських жнив, яки посівають тепер для себе ріжнопровідники всеславянства. Потерпить тільки те «Нове Славянство». Неприсутність на нім відоручників українського народу найбільшого по росіянах славянського племени, задає само собою брехню «славянської солідарности» яку вону хочуть проголосити. Який се збір славянських братів, без одного славянського брата, покривдженого цимиж братами? Се солідарність славянських папастників, а не славянських братів» (Літ. Н. В. 1908 р. кн. 6.). Непохитність таких сталих поглядів не кидає професор і тоді, коли саму бачить безвідрадність, це видно із статті проф. Грушевського, присвяченої Полтавським святам. Зязначуючи великої ваги акт нашої історії, що так нещасливо скінчився, професор каже: «Полтавська побіда була тріумфом тільки російського імперіалізму, а не тріумфом російського життя, не тріумфом поступу й культури, навіть з становища державної великоруської народности, не тільки—з становища всього східнославянського, чи ще ширше—всього славянського світу, його гармонійного розвою, його свобідного і дружнього поступу». «Краще, проф. каже—як-би день 27/VI не приніс був з собою того вікопомного тріумфу» (за 1909 р. Літ. Н. В. кн. 6).

Одначе не повне буде обличча нашого історика й ученого, коли ми пропустим його слова з приводу теж «Грунвальдських свят». Як відомо Грунвальдське свято, це як хочуть перекопати нас поляки—є чи не кращою сторінкою польської історії. Вони кажуть, що дякуючи їм зберегли всіх східних славян від німецького «Drang-y» в 15 стол.—це наш тріумф!» Грушевський цілком інакше каже про цей тріумф і святкованє. Вже з самого початку стат'ї чуємо: «Польща справила похорони по унії!» до того свята готовилася вся Польща всіх «trzech dzielnic». Тисячі рублів, корон, марок зсипалося в одну скарбницю на зміцненя польського панування над нами. Проф. Грушевський, отверто каже: «це не свято, а похорони». Кров української молодіжи, пролита з засідки, за домаганнє науки, культури, освіти, сплямила веселі фани «Грунвальдського свята». Ми знаємо як на передодні його, поляки убили студента українця в університеті. «Потім погромі, каже професор,—польських хуліганів, не з'якоїсь темної паволочи, а з інтелігенциї, цвіта інтелігенциї польської, що наступило потім?—розбиванє українських институций, брутальне знущанє над

під'їдень, точить самий корінь нашої громадськости. Ми довго заплющали очи, затуляли вуха, вдавали, що не завважаємо лиха, але годі! Ми повинні розпочати боротьбу. Ми повинні вбити гадюку, що отруює життя нашої молоді, ми повинні голосно сказати, що сучасне життя українського суспільства—се життя у величезному люпанарії. Відки се прийшло і як се сталось? Громадська розпуста в Росії має свою довгу й сумну історию. Декількі поколінь росиян родились і вмірали під суворою забороною не втручатись до громадсько-політичного життя. Усяке втручання держава суворо й невблагано карала... Отже цілі покоління змушені були стримувати свою бурхливу енергию. Ті, що не могли спинити себе, йшли двома шляхами: мала частина ставала поза межами закону й вступала до нелеґальної діяльности, друга велика, навіть величезна, обурючись проти гніту держави, але не маючи ані завзяття, ані відваги першої частини, усю роздратованість обернула проти сім'ї, уважаючи її основою держави. Гніт держави вона добачала в мініатурі в гніті сім'ї і з цілою сліпою стихийною силою почала розхитувати сім'ю. Держава не тільки не перечила сій руйнуючій роботі, але навпаки бачучи, куди обернулась громадська енергия, бачучи з вдоволенням, що б'ють не по коню, але по голоблях, з свого боку підпомогала сим руйнуючим хвилям. Російський Сенат, толкуючи в дорозі судовій суворі та виразно-різкі старі закони про шлюбні та родинні звязки та відносини—виявив в сім напрямі величезний лібералізм—і геть розхитав їх та по воленьки, по трошку утворив такий стан, що зовсім не істнує законів, які б реґулювали шлюбні та родинні відносини. Російська преса, якій було заткано рота в питаннях громадсько політичних, свою енергию теж направила на те, щоб визволити за всяку ціну сім'ю з під батьківської власти, ганьблячи усякі прояви тієї власти і не добачаючи, що в-купі з водою вона викидали й дитину. Російська белетристика улюбленою героїнею своїх творів зробила простітутку або героїв на зразок Санїних та Анфіс. Спільними силами держави й суспільства сім'я вже геть була розхитана на початку XX віку. Що правда, ще заховались зверхні вигляди сім'ї, але цілком позбавлені змісту. І коли надійшов визвольний рух, то одною своєю найгіршою стороною він не забув і звиклого, утертого від давна, шляху й кинувся остаточно зруйнувати позбавлену вже змісту форму сім'ї. І справді, рештки сім'ї зруйновані зовсім і повінь розпусти залила широке суспільство.

Українське громадянство з цього погляду тільки копія російського... І сталось так, що по всіх великих, більших і меньших містах та містечках на Вкраїні, а навіть на селах—полова розпуста не уважається ганебним ділом. Старою леґендою зробилась неподатливість жіноцтва, нікчемним забобоном—полова мораль у дівоцтва, смішним пережитком поклики до чистоти поміж чоловіцтвом, Чимсь звичайним і загально відомим стали оповідання про панночок-гімназісток, що, йдучи на лекцию до гімназиї, нишком заходили до акушерки, щоб зробити де-що! Скількість лікарів та акушерок, які удержують секретні „притулки для породіль" намножилось до величезного числа.

Нїхто не заробляє таких великих грошей, як лїкарі венерічних хороб, і пацієнтами їх є що найбільше малолітні та не повнолїтні! Кажуть, що в де-яких дівочих гімназиях 80% вже не дівчат!

Кольосальні підприємства зведенниць ростуть і процвітають і зведенниці похваляються, що нема у таких великих городах, як Харьків, Київ чи Одеса нї одної заміжної жінки, яка-б не була їх клієнткою: річ іде тільки про висоту платні!

Розуміється, се велике прибільшення,—але величезні збірки-альбоми портретів так званого „порядного жіноцтва", якими пораються зведенниці, свідчять про жахливу глибину занепаду, І занепад сей

жінками і дітьми». Таке на превеликий жаль сумне становище малює нам професор, між братами славянами: поляками й нами українцями. Про химерність самих поглядів поляків на те свято, проф. зауважує, що поляки забувають, що в йому не тількі поляки, а й ми, білоруси і литва приймала участь—проф. Грушевський говорить, що й ідея святкування його ще химерніща! «Нема на кого надіятися історичній польщі—хиба на закулісові «сделкі» на тильних сходах адміністрациї держав—володарів, по давньому... Мертві нехай ховають мерців з під Грунвальда чи з під Берестечка. Будущина належить живим народнім силам, а не старим історичним привидам»... і закликає до злуки Україну, Білорусию й Литву. І наслідкі такого заклику до унії, не стали довго себе чекати. Литвин сказав: Wenn schon die Litauer nach brüderlichen Sympathien Umschau zu halten hätten, dann würden es die verhandten Letten und Ruthenen samt den Weissrussen sein, deren Bestrebungen den ihrigen ähnlich sind, mit denen sie soviele Jahrhunderte Seite an Seite gelebt haben, ohne dass ein Teil dem anderen seine Aspirationen aufgezvûngen hätte (Ukr, Rund. 1910 j. № 5—6),

— Злука литвина з Українцем - єдиний природний і відповідний шлях! Чиж' не рефлекс, а то й повна перейнятість думки, взята від українця і пересаджена на литовський грунт. Так як Литовці так поступають і Білоруси, з вірою і любовю до нас.—Така ідея гідна пошани, таку ідею дав нам проф. Грушевський! Ідеали такі сіє по вкраїнський землі наш навчитель і їх повиннен носити кожний свідомий українець, звичайно коли він справді хоче виступати українцем, вони так близькі й так легкі до здійснення. Потім професор закінчує: »Отруси з себе сей рабський дух і научися більше шанувати себе і свій нарід, українська суспільністе, коли хочеш жити по людськи і бути по людськи поважана! [1])

Недавно Соборна Україна шанувала 25-ти літній ювилей невтомної праці дорогого вченого, а він за те в подяку видав нову свою популярну історию на 540 старінок з 4 стами малюнками. Ні історія Марковича повна романтізму, ні Бантиша Каменського повної сумішки, ні Ефіменчихи переборщенням по економіці нашого життя не можуть зрівнятися звище написаною працею вельми талановитого професора. Автор, типа нового українця, подає нам події усіх царин України, як Венгерської так Буковинської чого досі ніхто з істориків, ні наших, ні «безсторонніх» чужих не робив. Унію розгляда звичайно в її новійшій фазі, як прикмету національну для западніх українців, що теж особливо варте й дороге з боку істрорії. Вона, та історія хоч написана популярно, але вона наукова, як і самі ілюстрациї над котрими можно безпосередньо робити свої спостереження. Історія проф. Грушевського це останнє слово нашої історіографії. Вона повинна бути на столі у кожного не тільки українця а й у кожної культурної людини, особливо, як хто себе до такої залічує.

◀ ● ▶

[1]) Літ. Н. В. 907 р. кн. 5.

однаково великий, як на вершинах, так і в низинах.

Розуміємо, що розпуста була завжди. Але там, де суспільство в своїй масі, гидує, ганбить і осужує її, там вона ховається й є ділом порівняючи невеличкого числа людей. Але в Россії розпуста не осужується, з нею не борються, вона уважається звичайною річчю, може навіть, приємним елементом громадського життя.

І в тім є її страшне руйнуюче значіння. Прихильні відносини суспільства, ось що морозить кров на думку про майбутні покоління. Розпуста і звязані з нею „подорожники“ знесилюють, нищять готують націю до вирождення. Роспутна нация не здатна до боротьби, до відпору, не здатна до великих героїчних чинів. Розслабленій розпутниці не світитимуть провідні зорі, розпутну націю не запалять чисті ідеали. Така нация призначена до загину.

Українці! страшна пошесть розпусти увійшла до нашого народу. Вона заражає націю, вона нищить нас, вона робить чорною нашу будуччину. Найдужче заражені нею вищі шари, вони ж і перші повинні гукнути поклик до морального оздоровлення нашого народу, до моральної чистоти. Розпочнімо боротьбу з стоголовим змієм, який пожирає нашу молодь, а передовсім нищить наше дівоцьтво. Бо хіба може зогиджена розпустою дівчина зробитись чистою матерю? І коли ми хочемо, щоб наша нация мала ясну будучність, то збережім наше жіноцьтво від нашої розпусти. Згуртуймось для боротьби з пошестю розпусти в нашім народі.

Чужа преса про українство.

◀ В вечерньому „Южному Кра'еві“ (№ 10596) надрукована досить гарна стаття Вл. Аренського про відродження українського театру. Автор зазнача, що „Сцена, де знаходиш тілько ковбасу та чарку, пісні та танці—не сцена. Це не мистецтво, а профанація мистецтва“.

Але причиною сього, як зазнача п. Аренський не є бездарність українських письменників, а зовнішні причини, які не дають українському театрові вільно розвиватися.

◀ „St. Petersburger Herold“ частенько пише про українців і пише з добрим розумінням справи. У числі 35-му знову поміщена стаття d. A. Sch. про утиски над українцями. Між иншим автор подає де-які факти з шкільного життя.

„Що до шкільництва, українці стоять позаду всіх „инородців“, бо останні все ж де-неде мають спроможність вчитись або молитись на рідній мові. Що сказали б, примірно, поляки, як би уряд віднісся б до них оттак, та разом зачинив усі польські школи?“.

◀ Катеринославська „Южная Заря“ (ч. 1697) здається перша з російських поступових часописей відгукнулась на відому статтю Струве. Автор подав спочатку зміст статті „Українця“, яка викликала відповідь Струве, а потім переходе до сього останнього і між иншим зазначає.

„Правду треба сказати, що п Струве дав свою відповідь з смілвою і навіть гострою одвертістю. Поглядя його, як державника—централіста, що стоїть за ідею російського націоналізму і великодержавности в особливому його вигляді, вияснились за останні часи так яскраво, що не до нього б звертаться д. Українцу, і не йому б (п. Струве) відповідать за російську інтелегенцію.

П. Струве в своїх виступах проти українського руху не дуже то орігінальний,—він пересказує тільки з особливою експресією, можна сказати, „казенні“ обвинувачення. Трудно сподіватись, щоб ідучи таким шляхом, можна було лагідно вияснить „взаємні“ непорозуміння, до чого закликає п. Українець. В голову своїх доводів п. Струве кладе отожествлення української мови з діалектами, але щоб обгрунтувати цей стімул не подає ніяких „данныхъ“, а між тим це питання спеціальне, і такі спеціалісти-філологи, як знаменитий небіжчик проф. Потебня вирішають його на користь самостійного значіння української мови“.

Редактор М. Біленький. Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

Шукають секретаря,

який би знав українську мову, (бажано теж, щоб трохи німецьку, та французську мову, та музику). Платня 20 руб. на місяць з столом і світлицею. Звертатися до К. Бич-Лубенського, Єпархіальна 32. 1—1

В ОСЕРЕДКУ ХАРЬКОВА

На розі Рибної в. та Троіцького п. б. Кальфа

Телеф. № 28—62. **ОДЧИНЕНА** Телеф. № 28—62.

ВЕЛИКА ПЕТЕРГОФСЬКА ГОСТИННИЦЯ

Найбільшу увагу звернено на гігієну та вигоди

Паровий опал, електричне освітлення, ванни, телефони. Вміють размовляти на чужинних мовах.

Комісіокери до всіх поїздів **Кімнати від 1 р. 25 к. до 10 руб. денно,**

залічуючи плату за освітлення та білизну.

Велика знижка вожжерам та по-місячно. 8—7

Приймається передплата на 1912 рік

на українську газету

„РАДА“

РІК ВИДАННЯ СЬОМИЙ

Газета політична, економична і літературна.

Виходить у Київі що-дня опріч понеділків і дня після великих свят.

„РАДА“ має широку програму, як звичайні великі політичні газети. До СПІВРОБІТНИЦТВА в „РАДІ“ запрошено визначніші літературні і наукові сили.

„Рада“ має ВЛАСНИХ кореспондентів в Державній Думі, в Державній Раді, а також в політичних центрах Європи, в Лондоні, в Парижі, в Римі, у Відні, в Празі, у Львові, в Червівцях і в усіх визначніших містах України по цей і по той бік кордону.

Ціна „РАДИ“ з приставкою і пересилкою в Росії: На рік—6 р., 6 міс.—3 р. 25 к., 3 міс.—1 р. 75 к., 1 міс.—65 к.

Всім передплатникам, що виплатять ЩЕ ШІСТЬ РУБЛІВ буде вислано

„СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ“

премірований Рос. Акад. Наук. і виданий під редакцією **Б. ГРІНЧЕНКА, в 4-х великих томах. В книгарнях словник цей продається по 8 карб., без пересилки.**

Адреса: Київ, Вел. Підвальна, 6. У Харькові приймається передплата в Українській книгарні—Рибна 25.

Редактор *В. Яновський* Видавець *Є. Чикаленко.* 4—4

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА р. 1912

на український місячник літератури, науки й громадського життя

Літературно-Науковий Вістник,

ЩО ВИХОДИТИМЕ ДАЛІ КНИЖКАМИ ПО 12—15 АРК.

З тою-ж програмою і тими-ж співробітниками. Міститиме белетристику оригінальну й переклади—повісти, оповідання, драми, поезії, статті з української історії, літератури, суспільної економії й иньших областей знання; огляди літератури, науки й суспільно-політичного життя; критику й бібліографію.

Редакція і головна контора: Київ, В.-Володимирська 28.

Контора львівська: ул. Супінського, ч. 17.

Передплата для Росії: на рік 8 руб., за пів року 4 руб. 50 коп.

Для незаможних учнів, студентів, сільских учителів і учителюк, низших служащих, робітників і селян знижена на 6 рублів (коли вони передплачують журнал просто з контори).

Можно виплачувати кождого місяця по 1 руб., поки збереться повна передплата, а журнал посилатиметься зараз.

Книгарням і всяким посередникам від передплати 5% (коли вона повна 8 руб.) і виплачується вся відразу. Комплекти журналу за попередні роки продаються по 8 руб. 3—3

Харьків. Друкарня «Печатное Дѣло», Конторська в., Клещевській—3.